

СУЧАСНА ЛІНГВІСТИКА
В ІДЕЯХ І ДОСЛІДНИЦЬКИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЯХ

УДК 811.161.2:81'42

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2021.43.8-21>

Шевченко Л.І.

ORCID ID: 0000-0001-6290-2307

Web of Science ResearcherID: AAA-7939-2020

ScopusID: 57214792424

Сизонов Д.Ю.

ORCID ID: 0000-0003-1162-2182

Web of Science ResearcherID: I-1138-2018

ScopusID: 57209321114

**ЮРИСЛІНГВІСТИКА В КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ:
ПРОГНОЗОВАНА
КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ**

Анотація. У статті запропонована концептуальна модель впровадження в освітній процес Київського національного університету імені Тараса Шевченка інноваційної програми, що є перспективно зорієнтованою на розвиток комунікативних можливостей української мови та формування іміджевих стратегій державотворення сучасної України. Визначено мету і завдання нової програми, сформульовані перспективні проблеми юрислінгвістики як неонапряму філологічної науки. Також аналізується світовий досвід запровадження нової юрислінгвістичної спеціальності у провідних закладах освіти, прослідковується історія і сучасність світової та української юрислінгвістики. Доведено, що юрислінгвістика є можливістю застосування лінгвістичної компетенції як інструменту пізнання мови у формалізації системних, точних, світоглядно визначених регулятивних механізмів соціальної структури / соціальної правосвідомості громадян. Акцент у статті зроблено і на навчально-методичному забезпеченні спеціальності (підручники, посібники, навчально-методичні комплекси, наукові статті), які передували запровадженню інноваційної освітньої програми з юрислінгвістики. У конкурентному освітньому просторі та у зв'язку із розвитком модерних знань важливою є еволюція освітнього простору, що відповідає сучасним соціальним викликам, а отже є перспективною для сучасної науки. Київський університет завжди був і є індикатором перспективної та модерної освіти, де юрислінгвістика посяде

достойне місце у фаховій комунікації. Достойною відповіддю на конкурентні виклики стане, безумовно, спеціальна університетська програма з юрислінгвістики, де мовознавча експертиза матиме ґрунтовний кваліфікаційний базис у комплексі сучасних лінгвістичних та юридичних знань.

Ключові слова: юрислінгвістика; лінгвістична експертиза; інноваційна лінгвістика; неofilologia.

Інформація про автора: Шевченко Лариса Іванівна – член-кореспондент НАН України, доктор філологічних наук, професор; завідувач кафедри стилістики та мовної комунікації; Навчально-науковий інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Сизонов Дмитро Юрійович – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри стилістики та мовної комунікації; Навчально-науковий інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: style_m_k@ukr.net ; dm_sizonov@ukr.net

Larysa I. Shevchenko

ORCID ID: 0000-0001-6290-2307

Web of Science ResearcherID: AAA-7939-2020

ScopusID: 57214792424

Dmytro Y. Syzonov

ORCID ID: 0000-0003-1162-2182

Web of Science ResearcherID: I-1138-2018

ScopusID: 57209321114

LEGAL LINGUISTICS AT KYIV UNIVERSITY: PREDICTED CONCEPTUAL MODEL

Abstract. The article proposes a conceptual model of introduction of an innovative program into the educational process of Taras Shevchenko National University of Kyiv, which is promising for the development of communicative capabilities of the Ukrainian language and the formation of image strategies of statehood of modern Ukraine. The purpose and tasks of the new program are determined, perspective problems of legal linguistics as a neo-direction of philological science are formulated. The world experience of introduction of a new jurisprudential specialty in leading educational institutions is also analyzed, the history and modernity of world and Ukrainian legal linguistics are traced. It is proved that legal linguistics is an opportunity to use linguistic competence as a tool for learning the possibilities of language in the formalization of systematic, accurate regulatory mechanisms of social structure / social legal awareness of citizens. The article emphasizes the educational and methodological

support of the specialty (textbooks, manuals, educational and methodological complexes, scientific articles), which preceded the introduction of an innovative educational program in legal linguistics. In a competitive educational space and in connection with the development of modern knowledge, the evolution of educational space is important, which meets modern social challenges, and therefore is promising for modern science. Kyiv University has always been and is an indicator of promising and modern education, where legal linguistics will take a worthy place in the professional perspective. A worthy response to competitive challenges will be a special university program in legal linguistics, where linguistic expertise will have a solid qualification basis in the complex of modern linguistic and legal knowledge.

Key words: legal linguistics; linguistic expertise; innovative linguistics; neophilology.

Information about the authors: Shevchenko Larysa Ivanivna – Corresponding Member of NAS of Ukraine, Doctor of Philology, Professor; Head of the Department of Stylistics and Language Communication; Educational and Scientific Institute of Philology; Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Syzonov Dmytro Yuriyovych – PhD, Associate Professor; Associate Professor of the Department of Stylistics and Language Communication; Educational and Scientific Institute of Philology; Taras Shevchenko National University of Kyiv.

E-mail: style_m_k@ukr.net ; dm_sizonov@ukr.net

Шевченко Л.И.

ORCID: 0000-0001-6290-2307

Web of Science ResearcherID: AAA-7939-2020

ScopusID: 57214792424

Сизонов Д.Ю.

ORCID: 0000-0003-1162-2182

Web of Science ResearcherID: I-1138-2018

ScopusID: 57209321114

ЮРИСЛИНГВИСТИКА В КИЕВСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ: ПРОГНОЗИРОВАННАЯ КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ

Аннотация. В статье предложена концептуальная модель внедрения в образовательный процесс Киевского национального университета имени Тараса Шевченко инновационной программы, перспективно ориентированной на развитие коммуникативных возможностей украинского языка и формирование имиджевых стратегий государственной политики современной Украины.

Определены цели и задачи новой программы, сформулированы перспективные проблемы юрислингвистики как неонаправления филологической науки. Также анализируется мировой опыт внедрения новой юрислингвистической специальности в ведущих учебных заведениях, прослеживается история и современность мировой и украинской юрислингвистики. Доказано, что юрислингвистика является возможностью применения лингвистической компетенции как инструмента познания возможностей языка в формализации системных, точных, мировоззренчески определенных регулятивных механизмов социальной структуры/социального правосознания граждан. Акцент в статье сделан и на учебно-методическом обеспечении специальности (учебники, пособия, учебно-методические комплексы, научные статьи), предшествовавшие внедрению инновационной образовательной программы по юрислингвистике. В конкурентном образовательном пространстве и в связи с развитием современных знаний важна эволюция образовательного пространства, отвечающая современным социальным вызовам, а следовательно, является перспективной для современной науки. Киевский университет всегда был и есть индикатором перспективного и современного образования, где юрислингвистика займет достойное место в профессиональной коммуникации. Верным ответом на конкурентные вызовы станет, безусловно, специальная университетская программа по юрислингвистике, где лингвистическая экспертиза будет иметь основательный квалификационный базис в комплексе современных лингвистических и юридических знаний.

Ключевые слова: юрислингвистика; лингвистическая экспертиза; инновационная лингвистика; неофилология.

Информация об авторе: Шевченко Лариса Ивановна – член-корреспондент НАН Украины, доктор филологических наук, профессор; заведующая кафедрой стилистики и языковой коммуникации; Учебно-научный институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.

Сизонов Дмитро Юрійович – кандидат филологических наук, доцент; доцент кафедры стилистики и языковой коммуникации; Учебно-научный институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.

Электронный адрес: style_m_k@ukr.net ; dm_sizonov@ukr.net

У сучасному комунікативному просторі на особливу увагу науковців заслуговують інтенції мови, зреалізовані у важливих для суспільства сферах. Ідеться, насамперед, про функціональний ресурс мови, що пов'язаний із юриспруденцією. Неолінгвістика, зокрема її юрислінгвістичний напрям, у такій

постановці питання є можливістю застосування лінгвістичної компетенції як інструменту пізнання мови у формалізації системних, точних, світоглядно визначених регулятивних механізмів соціальної структури / соціальної правосвідомості громадян.

Підкреслимо, що юрислінгвістика –

- інноваційна галузь філологічного знання у спектрі соціальних наук та належить до особливого типу наукового пізнання і практичної діяльності соціуму. Об'єктом юрислінгвістики, на нашу думку, є мовна об'єктивація системи, структури та функцій юридичної комунікації, лінгвістичний аналіз усних / писемних текстів із позиції їх нормативності, функціональної доцільності, відповідності правовим і жанровим стандартам офіційної сфери спілкування;
- синкретична галузь наукового знання, що розвинулася як спеціалізований напрям стилістики, зосереджений на лінгвістичній інтерпретації юридичного тексту, мовного ресурсу, типового для законодавчої, дипломатичної та ділової сфери документа, публічного офіційного висловлювання: предметність включає лінгвістичну і юридичну компетенцію, необхідну для написання, редагування та наукової інтерпретації юридичного й офіційно-ділового тексту [12, с. 5].

Зважаючи на суспільну необхідність юрислінгвістичної компетенції та гостру потребу в підготовці фахівців названого напрямку, актуальність проблематики та пов'язану із розвитком філологічного знання перспективою, Київський національний університет імені Тараса Шевченка зосередив дослідницький і фаховий пошук на підготовці філологів-юрислінгвістів. У конкурентному освітньому просторі та у зв'язку із розвитком інноваційних знань важливою, як відомо, є еволюція освітнього простору, що відповідає сучасним соціальним викликам. Київський університет завжди був і є

.....

індикатором перспективної та сучасної освіти, а тому запровадження нових спеціальностей та освітніх програм – один із пріоритетів класичного і водночас модерного університету. "Швидкий розвиток ідей, знань, роль освітніх технологій та потреби студентів свідчать про те, що інновації є важливими у вищій освіті" [14, с. 123], а отже університетська освіта потребує інноваційних спеціальностей для підготовки фахівців світового рівня.

Відтак, освітньо-професійна програма "Українська мова та юрислінгвістика, англійська мова", яка пропонується для студентів Київського університету, розроблена відповідно до Закону України "Про вищу освіту"¹ та з урахуванням Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти².

Зауважимо, освітньо-професійна програма корелюється зі Стратегічним планом розвитку Київського національного університету імені Тараса Шевченка: "формування наукової тематики наукових досліджень відповідно до актуальних напрямків розвитку фундаментальної та прикладної науки, потреб безпеки, обороноздатності і ефективного соціально-економічного розвитку України" [8].

Мета освітньо-професійної програми – підготовка фахівців з української мови та юрислінгвістики, що передбачає філологічну роботу з українсько- та англійськими текстами юридичної комунікації, здійснення фахової аналітики в соціальних сферах – юрислінгвістичної та юрисконсультативної діяльності.

Юридичний текст, отже, розглядається з погляду регулятивів мовно-комунікативної оцінки у проблемній ситуації – творення тексту, його редагування, аналізу, лінгвістичної експертизи та ін. в різних типах і формах правовідносин та юридичних колізій.

¹ Закон України "Про освіту" (ч. 6 ст. 10 та пп 16 ч. 1 ст. 13).

² Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2017 року № 600

Відтак, передбачаються різні рівні фахової компетенції: логічним видається підготовка в бакалавраті спеціалістів-юрислінгвістів першого рівня (освітньо-професійна програма "Українська мова та юрислінгвістика, англійська мова"), з можливістю пролонгації підготовки фахівців у магістратурі (другий рівень) за освітньо-науковою програмою "Лінгвістична експертиза та українська мова, англійська мова" та перспективою здобуття PhD в аспірантурі.

Зазначимо, що підготовка здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою "Українська мова та юрислінгвістика, англійська мова" відповідає європейським стандартам і здатна забезпечити освіту необхідних сучасному суспільству фахівців високого рівня. Так, комунікативний ресурс юридичної мови, визначений передусім її стилістичним потенціалом, опрацьовується, зокрема, в академічних програмах:

- Массачусетського технологічного інституту ("Linguistics and philosophy", "Comparative media and law studies"),
- Бостонського університету, де в "College of Communication" існують освітні програми "Communication studies", "Mass Communication and law",
- Варшавського та Ягеллонського університетів (спеціалізації з неолінгвістики та права й адміністрування),
- Швецького університету Umea University (комплексна дисципліна в департаменті дослідження мов "Юридична лінгвістика"),
- Канадського університету University of York (окрема магістерська програма з юридичної мови) та ін.

Наголосимо, що світова юрислінгвістика пропонує широкий спектр актуальної проблематики, яка розробляється і в теоретичному, і в прагматичному аспектах. Такі дослідження актуалізовані ще з початку XX ст. Передумовами становлення

.....

названого неонапряму в західних суспільствах слугували важливі для механізмів функціонування соціумів потреби в аналізі правових і соціальних комунікативних практик та відповідний науковий синкретизм трьох наук – лінгвістики, правознавства та філософії.

Так, у німецькій науковій літературі розуміння юрислінгвістики як наукового напрямку пов'язано з працями 70-80-х рр. минулого століття. Вперше зустрічаємо поняття *правова лінгвістика* в дефініції "сукупності всіх методів і результатів досліджень, які стосуються питань зв'язку мови і правових норм та відповідають вимогам сучасної лінгвістики" [17, с. 105]. А отже, твердження про важливість синкретичних підходів до мови та юриспруденції (передусім у практичній діяльності) розгорталося у взаємозалежному ланцюжку: мова ↔ право ↔ судова практика ↔ комунікація. Сказане засвідчує широкий спектр аналізованих (зокрема італійськими дослідниками) питань, які зосереджуються на: професійній компетенції юриста та комунікативному ресурсі сучасної мови, психо- та соціологічних аспектах мовлення та гендерній політиці, юридичній комунікації в судових засіданнях та ін. (див. роботи Д. Веронесі, Ф. Скарпи, А. Райлі, А. Маріані) [16; 18; 19]. Названі питання є, безумовно, актуальними не тільки для італійської, а й світової юридичної (правової) лінгвістики та лінгвістичної експертизи. Робота юрислінгвіста, на думку французького дослідника Дж. Корню, має спиратися на сучасні системи права, що регулюють соціополітичне життя сучасних суспільств і враховують особливості міжособистісної комунікації [13].

У слов'янському світі – це практика, здобута у ХХ ст. і вже адаптована в незалежній Україні сучасною правовою системою [5, с. 60]. Так, українська юрислінгвістика на сьогодні невинно розвивається, акцентуючи увагу на проблематиці функціонування мови в юриспруденції, зокрема на практичних аспектах фахової діяльності лінгвіста-експерта та юрислінгвіста, можливостях ідентифікації конфліктного тексту, його мовних репрезентаціях, можливих аргументах у диспозиції оцінке

судження – твердження [10], застосуванні комп'ютерних технологій у лінгвістичній експертизі тексту [11]; лінгвістичній експертизі медійного тексту, його комунікативному потенціалі та статусі [1; 9]; аналізі мови в соціальних мержах та інтернеті [4], дослідженню лексико-фразеологічного ресурсу в патогенних текстах різних типів комунікації [7; 15] та ін.

Таким чином, дисципліни освітньо-професійної програми бакалаврату "Українська мова та юрислінгвістика, англійська мова" Київського національного університету імені Тараса Шевченка відбивають загальні тенденції розвитку глобалізованого суспільства та формалізації мови спеціальної комунікативної сфери суспільства – юридичного спілкування, коли:

- в діловій і масовій комунікації формується потреба точної та ємної номінації юридичного поняття, процесу, явища;
- суттєво зростають вимоги до публічного мовлення, передусім у законодавчій сфері;
- важливим для суспільного консенсусу залишається питання ідентифікації тексту за приналежністю особі, певній соціальній групі чи комунікативній сфері;
- культурні потреби суспільства реалізуються не тільки у традиційних для художнього та розмовного слова формах, але й у характерних для модерних європейських соціумів культурних типах мовної комунікації, що підлягає правовій регламентації.

Програма сформована за принципами системності, логічності та практичної доступності, зокрема йдеться про нормативні дисципліни ("Стилістика юридичного тексту", "Історія української та світової юрислінгвістики", "Українська правнича термінологія", "Основи лінгвоекспертної діяльності", "Жанри юридичної комунікації" та ін.) та дисципліни вільного вибору в межах спеціалізацій "Юрислінгвістика та мультимедійна комунікація" та "Юрислінгвістика та спічрайтинг" ("Лексико-

фразеологічні параметри конфліктного тексту", "Бізнес-комунікація в контексті юрислінгвістики", "Медійна комунікація в мовно-правовому аспекті", "Юрислінгвістичний аспект копірайтингу", "Мовно-правовий аспект дипломатичного спічрайтингу", "Лінгвістичні аспекти медіаекології", "Лінгвостичний вимір юридичного спічрайтингу" та ін.).

Підготовка фахівців, здатних працювати в державних інституціях, юридичних компаніях, аналітичних та інфоцентрах, судово-експертних бюро, адвокатських конторах, досудових спеціалізованих органах, громадських радах з мовно-правових питань, піар- та рекламних організаціях, діловій, політичній та бізнесовій сферах та ін. є завданням програми.

Пропедевтично, лектори майбутньої програми вже видали навчальні підручники, посібники та словники з юрислінгвістичної та лінгвоекспертної проблематики: серія інноваційних словників за редакцією Л. Шевченко та В. Муравйова [2; 3], підручник "Лінгвістична експертиза" (Л. Шевченко, Д. Сизонов) [5], словник дискурсивного типу "Юрислінгвістика: словник термінів і понять" (Л. Шевченко, Д. Дергач, Д. Сизонов; за редакцією Л. Шевченко) [12], навчальний посібник "Юридичний термін у лінгвістичному аналізі" (О. П'ятецька) [6], статті у фахових виданнях України та світу, триває робота над дослідницькими проектами з проблем лінгвістичної експертизи, апробовуються методики підготовки лінгвістичних експертиз для правоохоронних органів, судових процесів та ін.

На сучасному етапі розвитку юрислінгвістичного знання є всі підстави говорити про те, що у світовій філології започатковано окрему інноваційну галузь знання, що інтегрує дослідження з лінгвістикою та юриспруденцією. Це передусім, *судова комунікація*: функціонально-текстовий аналіз ідіостилистичних, лексичних, фонетичних, морфологічних та синтаксичних, а також стилістичних та комунікативних характеристик мови в судовому процесі; *законотворча сфера*, зокрема правила побудови, аналізу та тлумачення текстів законів та підзаконних документів; аналіз семантичних критеріїв однозначності,

ясності та точності в юридичній мові; особливості інтерпретації *нормативного тексту*; письмовий та усний юридичний переклад для судових потреб; виконання *комплексних лінгвістичних експертиз* різних типів; дослідження юридичних тезаурусів та створення нових лексикографічних реєстрів для юрислінгвістичних потреб та ін.

У межах заявлених освітніх програм із юрислінгвістики та лінгвоекспертології логічним є запуск *Юрислінгвістичного порталу*³, на якому розміщувалися б наукові матеріали в рамках нової освітньої програми, що актуалізує Стратегічний план розвитку Київського національного університету імені Тараса Шевченка на 2018-2025 рр.

Таким чином, запропонована концептуальна модель впровадження в освітній процес Київського національного університету імені Тараса Шевченка інноваційної програми є перспективно зорієнтованою на розвиток комунікативних можливостей української мови та формування іміджевих стратегій державотворення сучасної України. Студентам надаються кваліфікації, співмірні з викликами модерного часу і новим розумінням перспектив розвитку національної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ажнюк Л.В. Конфліктний медійний текст як об'єкт лінгвістичної експертизи. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2013. Вип. 27. С. 18-32.

2. Англо-український словник міжнародного, порівняльного і європейського права : близько 70000 термінів / Упорядн. В.І. Муравйов [та ін]; за ред. В.І. Муравйова, Л.І. Шевченко. Київ : Арій, 2009.

3. Англо-український, українсько-англійський юридичний словник : близько 70000 термінів / Упорядн. Л.І. Шевченко, В.І. Муравйов [та ін.] ; за ред. Л.І. Шевченко, В.І. Муравйова. Київ : Арій, 2010. 717 с.

4. Компанцева Л.Ф. Лінгвістична експертиза соціальних мереж: [підручник]. Київ: Аграр МедіаГруп, 2018.

³ URL: <http://legal-l.blogspot.com>

5. Лінгвістична експертиза: підручник / Л.І. Шевченко, Д.Ю. Сизонов; за ред. Л. І. Шевченко. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2021.
6. П'ятецька О.В. Юридичний термін у лінгвістичному аналізі : навч. посібник. Київ: Азимут-Україна, 2020.
7. Сизонов Д.Ю. Фаховий аналіз медійної фразеології в юрислінгвістичному аспекті. *Одеський лінгвістичний вісник: спецвипуск*. 2017. С. 195-200.
8. Стратегічний план Київського університету імені Тараса Шевченка. URL: https://asp.knu.ua/doc/NP_Baza_univ/Development-strategic-plan_2018-2025.pdf
9. Шевченко Л.І. Лінгвістична експертиза медіатексту: критерії фахової аргументації. *Одеський лінгвістичний вісник: спецвипуск*. 2017. С. 237-240.
10. Шевченко Л.І., Сизонов Д.Ю. Текст як вербалізована свідомість в експертному аналізі. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2020. Вип. 41. С. 8-23.
11. Широков В.А., Сидоренко О.О. Наукові засади лінгвістичної експертизи політичних та правових документів. Постановка проблеми. *Мовознавство*. 2005. №2. С. 18-31.
12. Юрислінгвістика : словник термінів і понять / Л.І. Шевченко, Д.В.Дергач, Д.Ю. Сизонов, І.В. Шматко; за ред. Л.І. Шевченко. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2015.
13. Cornu G. *Linguistique juridique*. Paris, 2005.
14. Gilbert A., Tait-McCutcheon S. & Knewstubb B. Innovative teaching in higher education: Teachers' perceptions of support and constraint. *Innovations in Education and Teaching International*. 2021. №58:2. P. 123-134. <https://doi.org/10.1080/14703297.2020.1715816>
15. Goletiani L. Recent Developments in Legal Linguistics in Russia and Ukraine. *Studi Slavistici*. 2011. 8(1). P. 241-262.
16. Mariani A. Marini. Presentazione, in *La lingua, la legge, la professione forense*. Dott. A. Giuffrè Editore. Milano, 2003. P. 9-21.
17. Podlech A. *Rechtslinguistik. Rechtswissenschaft und Nachbarwissenschaften*. Munchen, 1976. S. 105-110.
18. Scarpa F., Riley A. *La fisionomia della sentenza in Inghilterra e in Italia: un'analisi orientata alla traduzione*. Bologna 2000.
19. Veronesi D. *Linguistica giuridica italiana e tedesca*. Padova, 2000.

REFERENCES

1. Azhniuk, L.V. (2013). *Conflicting media text as an object of linguistic examination* [Konfliktnyj medijnyj tekst jak ob'jekt lingvistychnoi' ekspertyzy]. *Current Issues of Ukrainian Linguistics: Theory and Practice*, 27, 18-32 [in Ukrainian].
2. *English-Ukrainian dictionary of international, comparative and European law: about 70,000 terms* (2007) [Anglo-ukrai'ns'kyj slovnyk mizhnarodnogo, porivnjal'nogo i jevopejs'kogo prava : blyz'ko 70000 terminiv] / Uporjadn. V.I. Muravjov [ta in]; za red. V.I. Muravjova, L.I. Shevchenko. Kyiv : Arij [in Ukrainian].
3. *English-Ukrainian, Ukrainian-English legal dictionary: about 70,000 terms* (2010) [Anglo-ukrai'ns'kyj, ukrai'ns'ko-anglijs'kyj jurydychnyj slovnyk : blyz'ko 70000 terminiv] / Uporjadn. L.I. Shevchenko, V.I. Muravjov [ta in.] ; za red. L.I. Shevchenko, V.I. Muravjova. Kyiv : Arij [in Ukrainian].
4. Kompantseva, L.F. (2018). *Linguistic Examination of Social Networks* [Linhvistychna ekspertyza sotsialnykh merezh]. Kyiv : AhrarMediaHrup. [in Ukrainian].
5. *Linguistic expertise : textbook* (2021) [Lingvistychna ekspertyza: pidruchnyk] / L.I. Shevchenko, D.Yu. Syzonov ; za red. L.I. Shevchenko. Kyiv : VPC "Kyiv's'kyj universytet" [in Ukrainian].
6. Pyatetska, O.V. (2020). *Legal term in linguistic analysis: textbook* [Jurydychnyj termin u lingvistychnomu analizi : navch. posibnyk]. Kyiv : Azymut-Ukrai'na [in Ukrainian].
7. Syzonov, D.Yu. (2017). *Professional analysis of media phraseology in the legal linguistics* [Fahovyj analiz medijnoi' frazeologii' v juryslingvistychnomu aspekti]. *Odessa Linguistic Journal: special issue*, 195-200 [in Ukrainian].
8. *Strategic plan of Taras Shevchenko University of Kyiv* [Strategichnyj plan Kyi'vs'kogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka]. URL: https://asp.knu.ua/doc/NP_Baza_univ/Development-strategic-plan_2018-2025.pdf [in Ukrainian].
9. Shevchenko, L.I. (2017). *Linguistic examination of media text: criteria of professional argumentation* [Lingvistychna ekspertyza mediatekstu: kryterii' fahovoï argumentacii']. *Odessa Linguistic Journal: special issue*, 237-240 [in Ukrainian].
10. Shevchenko, L., & Syzonov, D. (2020). *Text as a verbalized consciousness in expert analysis* [Tekst jak verbalizovana svidomist' v ekspertnomu analizi]. *Current Issues of Ukrainian Linguistics: Theory and*

Practice, 41, 8-23. <https://doi.org/10.17721/APULTP.2020.41.8-23> [in Ukrainian].

11. Shyrov, V.A. & Sydorenko, O.O. (2005). *Scientific bases of linguistic examination of political and legal documents. Formulation of the problem* [Naukovi zasady lingvistychnoi' ekspertyzy politychnykh ta pravovykh dokumentiv. Postanovka problemy]. *Movoznavstvo*, 2, 18-31 [in Ukrainian].

12. *Legal linguistics : The dictionary of terms and concepts* (2015) [Juryslingvistyka : slovnyk terminiv i ponyat] / L.I. Shevchenko, D.V. Derhach, D.Yu. Syzonov, V.I. Shmatko ; za red. L.I. Shevchenko. Kyiv: VPC "Kyiv's'kyj universytet" [in Ukrainian].

13. Cornu, G. (2005). *Legal linguistics* [Linguistique juridique]. Paris [in French].

14. Gilbert A., Tait-McCutcheon S. & Knewstubb B. (2021). Innovative teaching in higher education: Teachers' perceptions of support and constraint. *Innovations in Education and Teaching International*, 58:2, 123-134. <https://doi.org/10.1080/14703297.2020.1715816> [in English].

15. Goletiani, L. (2011). Recent Developments in Legal Linguistics in Russia and Ukraine. *Studi Slavistici*, 8(1), 241-262. https://doi.org/10.13128/Studi_Slavis-10532 [in English].

16. Mariani A., Marini. (2003). *Presentation, in the language, the law, the legal profession* [Presentazione, in La lingua, la legge, la professione forense]. *Dott. A. Giuffrè Editore. Milano*, 9-21 [in Italian].

17. Podlech, A. (1976). *Legal Linguistics. Law and related sciences* [Rechtslinguistik. Rechtswissenschaft und Nachbarwissenschaften]. Munchen, 105-110 [in German].

18. Scarpa, F. & Riley, A. (2000). *The physiognomy of the sentence in England and Italy: a translation-oriented analysis* [La fisionomia della sentenza in Inghilterra e in Italia: un'analisi orientata alla traduzione]. Bologna [in Italian].

19. Veronesi, D. (2000). *Italian and German legal linguistics* [Linguistica giuridica italiana e tedesca]. Padova [in Italian].

Дата надходження до редакції – 10.10.2021
Дата затвердження редакцією – 09.11.2021